

Pomoc materialna dla uczniów. Stypendia i zasiłki szkolne oraz stypendia motywacyjne

Wydanie 2.

Dowiedz się więcej na www.ksiegarnia.beck.pl

Rozdział I. Rodzaje pomocy materialnej i źródła ich finansowania

1. Świadczenia o charakterze socjalnym

Świadczenia pomocy materialnej dla uczniów¹ o charakterze socjalnym zostały wprowadzone w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji oraz umożliwienia pokonywania barier dostępu do nauki uczniom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. W 2019 r. zmianie uległ krąg uczniów uprawnionych do pomocy, terminy składania wniosków o przyznanie stypendium szkolnego, a także zasady udzielania dotacji na dofinansowanie pomocy materialnej gminom. Nowelizacja KPA, obowiązująca od 4.5.2019 r., pociągnęła za sobą również zmiany obowiązków organu w zakresie RODO w trakcie postępowania administracyjnego. W roku szkolnym 2019/2020 zmienia się też wysokość zasiłku pielęgnacyjnego:

- 1) od 1.11.2018 r. do 31.10.2019 r. wynosi on 184,42 zł miesięcznie,
- 2) od 1.11.2019 r. – 215,84 zł miesięcznie.

Pozostałe świadczenia rodzinne nie ulegają zmianie.

Te świadczenia są niezależne od typu i rodzaju szkoły, do której uczeń uczęszcza, czy też od wyników w nauce – podstawowym kryterium przyznawania jest dochód na osobę w rodzinie. Dzieli się je na dwa rodzaje:

- 1) **stypendium szkolne** – świadczenie okresowe przyznawane uczniowi w roku szkolnym na okres nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż 10 miesięcy w danym roku szkolnym, a w przypadku słuchaczy kolegiów pracowników służb społecznych – na okres nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż 9 miesięcy w danym roku szkolnym;
- 2) **zasiłek szkolny** – ma charakter jednorazowy, przyznaje się go z powodu zdarzenia losowego.

Obydwa powyższe świadczenia przeznacza się na pokrycie kosztów związanych z edukacją ucznia. Mogą się o nie ubiegać mieszkańcy gminy, bez względu na położenie szkoły, do której uczęszczają.

---

¹ Pomoc materialna przysługuje również wychowankom ośrodków i słuchaczom kolegiów, o których będzie mowa w dalszej części opracowania. Zatem każdorazowe określenie „uczeń” odnosi się też do wychowanka i słuchacza.

2. Dotacja na dofinansowanie pomocy materialnej a wkład własny gminy

Zgodnie z art. 90p ust. 1 OświatU udzielanie świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym jest **zadaniem własnym gminy**. Na dofinansowanie pomocy socjalnej gmina otrzymuje też **dotację celową** z budżetu państwa. Udziela jej minister finansów na wniosek ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, a przekazuje ją za pośrednictwem poszczególnych wojewodów.

Do obliczania wysokości dotacji przyjmuje się następujące dane:

- 1) wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie,
- 2) liczbę dzieci w wieku od 6 do 18 lat zameldowanych na terenie gminy na pobyt stały,
- 3) stosunek liczby uczniów, uczestników zajęć rewalidacyjno-wychowawczych i słuchaczy kolegiów służb społecznych, którym przyznano stypendium szkolne, o którym mowa w art. 90c ust. 2 pkt 1 OświatU, w roku bazowym, do liczby osób zameldowanych na terenie gminy na pobyt stały.

Dotacja ma być przekazywana w transzach, w terminie do 10. dnia każdego miesiąca – co jednak nie zawsze następuje. Szczegółowy sposób obliczania oraz data przekazywania dotacji zostały określone w DotCelSocjalR.

Jak wspomniano wyżej, udzielanie świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym jest zadaniem własnym gminy. Zgodnie z art. 70 ust. 1 FinZadOśwU na dofinansowanie świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym gmina otrzymuje dotację celową z budżetu państwa. Począwszy od 1.1.2019 r., na mocy art. 70 ust. 4 i 5 FinZadOśwU, wysokość wkładu własnego gminy na realizację zadania jest uzależniona od pozycji finansowej gminy. Jednak w przypadku gminy, w której wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie jest:

- 1) **równy lub niższy od 40% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin** – kwota dotacji nie może przekroczyć 95% kwoty świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym udzielonych w roku budżetowym przez gminę, pod warunkiem że kwota stypendiów szkolnych lub zasiłków szkolnych przekazana uczniom i uczestnikom zajęć rewalidacyjno-wychowawczych w roku budżetowym będzie nie mniejsza niż 95% kwoty naliczonej dotacji tej gminie, zgodnie z przepisami DotCelSocjalR;
- 2) **równy lub niższy od 75% i wyższy od 40% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin** – kwota dotacji nie może przekroczyć 90% kwoty świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym udzielonych w roku budżetowym przez gminę, pod warunkiem że kwota stypendiów szkolnych lub zasiłków szkolnych przekazana uczniom i uczestnikom zajęć rewalidacyjno-wychowawczych w roku budżetowym będzie nie mniejsza niż 95% kwoty naliczonej dotacji tej gminie, zgodnie z przepisami DotCelSocjalR;
- 3) **wyższy niż 75% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin** – kwota dotacji nie może przekroczyć 80% kwoty świadczeń pomocy materialnej

o charakterze socjalnym udzielonych w roku budżetowym przez gminę, czyli tak jak dotychczas – na podstawie art. 128 ust. 2 FinPubU.

W praktyce oznacza to zmiany we wkładzie własnym gmin na świadczenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym. Nowe przepisy (art. 70 ust. 5–6 FinZadOśwU) uzależniają wysokość wkładu własnego gminy od jej pozycji finansowej (wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie).

W przypadku gminy, w której wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie jest równy lub niższy od 40% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin, wkład własny gminy wynosi 5%. W przypadku gminy, w której wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie jest wyższy od 40% i równy lub niższy od 75% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin, wkład własny gminy wynosi 10%. W przypadku pozostałych gmin, tj. gmin, w których wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca przekracza 75% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin, wkład własny stanowi, tak jak do końca 2017 r. dla wszystkich gmin, 20% (art. 128 ust. 2 FinPubU).

W celu zdefiniowania wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie art. 2 pkt 35 FinZadOśwU odsyła do wskaźnika, o którym mowa w art. 20 ust. 2 i 4 DochSamTerytU. Ten wskaźnik służy do obliczania części wyrównawczej subwencji ogólnej dla gmin i nazywa się wskaźnikiem G, a wskaźnik dochodów podatkowych dla wszystkich gmin – wskaźnikiem Gg.

Wskaźnik G oblicza się, dzieląc kwotę dochodów podatkowych gminy za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Wskaźnik Gg oblicza się natomiast, dzieląc sumę dochodów podatkowych wszystkich gmin za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców kraju.

Przez dochody podatkowe, przyjmowane do obliczania wskaźnika, rozumie się łączne dochody z tytułu:

- 1) podatku od nieruchomości,
  - 2) podatku rolnego,
  - 3) podatku leśnego,
  - 4) podatku od środków transportowych,
  - 5) podatku od czynności cywilnoprawnych,
  - 6) podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej,
  - 7) wpływów z opłaty skarbowej,
  - 8) wpływów z opłaty eksploatacyjnej,
  - 9) udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych,
  - 10) udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych
- wykazane za rok poprzedzający rok bazowy (czyli dla obliczenia wskaźnika 2019 r. z 2017 r.) w sprawozdaniach JST, których obowiązek sporządzania wynika z przepisów o finansach publicznych w zakresie sprawozdawczości budżetowej, z uwzględnieniem korekt złożonych do właściwych RIO, w terminie do 30 czerwca roku bazowego. Liczbę gmin przyjmuje się według rejestru terytorialnego, o którym mowa w art. 47 StatPublU – według stanu na 1 stycznia roku bazowego (czyli dla obliczenia wskaźnika 2019 r. z 1.1.2018 r.).

Wskaźnik Gg na 2019 r. wynosi 1790,33, a wskaźniki poszczególnych gmin są podane na stronie internetowej MF².

Po porównaniu gminnego wskaźnika G ze wskaźnikiem gmin Gg dla kraju należy obliczyć stosunek procentowy wskaźnika G do Gg, aby wiedzieć, ile wkładu własnego (co najmniej) dana gmina musi przeznaczyć na zadanie wypłat stypendiów i zasiłków szkolnych w 2019 r. W tym celu gminny wskaźnik G trzeba podzielić przez 1790,33, a wynik pomnożyć przez 100 – w ten sposób uzyskuje się stosunek procentowy wskaźnika gminnego do krajowego. Następnie, w zależności od osiągniętego wyniku procentowego, oblicza się kwotę wkładu własnego, z uwzględnieniem otrzymanej dotacji (np. 100 000 zł).

Ważne

W przypadku gminy, w której wskaźnik dochodów podatkowych (G) na jednego mieszkańca w gminie jest:

- 1) równy lub niższy od 40% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin (Gg) – kwota dotacji nie może przekroczyć 95% kwoty świadczeń udzielonych w roku budżetowym, pod warunkiem że kwota stypendiów szkolnych lub zasiłków szkolnych będzie nie mniejsza niż 95% kwoty naliczonej dotacji – wówczas wkład własny gminy wynosi co najmniej 5%;
- 2) równy lub niższy od 75% i wyższy od 40% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin – kwota dotacji nie może przekroczyć 90% kwoty świadczeń udzielonych w roku budżetowym, pod warunkiem że kwota stypendiów szkolnych lub zasiłków szkolnych będzie nie mniejsza niż 95% kwoty naliczonej dotacji – wówczas wkład własny gminy wynosi co najmniej 10%;
- 3) wyższy niż 75% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin – kwota dotacji nie może przekroczyć 80% kwoty świadczeń udzielonych w roku budżetowym przez gminę, czyli tak jak dotychczas, na podstawie art. 128 ust. 2 FinPubU – wówczas wkład własny gminy wynosi co najmniej 20%.

Poniżej zamieszczono przykłady obliczania minimalnego wkładu własnego gminy w wartości zadania.

Przykład

Gdy wskaźnik dochodów w gminie znajduje się w najniższym przedziale, czyli do 40% wskaźnika ogólnopolskiego, wówczas:

- 1) kwota dotacji $\div 95 \times 100 =$ wartość zadania,
- 2) wartość zadania – kwota dotacji = minimalny wkład własny,
- 3) np. dotacja 100 000 zł $\div 95 \times 100 = 105\,263$ zł.

$105\,263 - 100\,000 = 5263$ zł lub $105\,263 \text{ zł} \times 5\% = 5263$ zł – minimalny wkład własny.

² <https://www.gov.pl/web/finanse/wskazniki-dochodow-podatkowych-dla-poszczegolnych-jednostek-samorzadu-terytorialnego-gmin-powiatow-i-wojewodztw> (dostęp: 17.10.2019 r.).

Przykład

Gdy wskaźnik gminy jest wyższy od 40% i niższy lub równy 75% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin, wówczas:

- 1) kwota dotacji $\div 90 \times 100 =$ wartość zadania,
- 2) wartość zadania – kwota dotacji = minimalny wkład własny,
- 3) np. dotacja 100 000 zł $\div 90 \times 100 = 111\ 111$ zł.

$111\ 111 - 100\ 000 = 11\ 111$ zł lub $111\ 111$ zł $\times 10\% = 11\ 111$ zł – minimalny wkład własny.

Przykład

Gdy wskaźnik dochodów w gminie znajduje się w najwyższym przedziale, czyli powyżej 75% wskaźnika ogólnopolskiego, wówczas:

- 1) kwota dotacji $\div 80 \times 100 =$ wartość zadania,
- 2) wartość zadania – kwota dotacji = minimalny wkład własny,
- 3) np. dotacja 100 000 zł $\div 80 \times 100 = 125\ 000$ zł.

$125\ 000 - 100\ 000 = 25\ 000$ zł lub $125\ 000$ zł $\times 20\% = 25\ 000$ zł – minimalny wkład własny.

Kolejną bolączką finansowej sfery zagadnienia jest niepokrywanie się okresu dotowania gminy z okresem stypendialnym. Dotacja jest przyznawana na rok budżetowy (czyli kalendarzowy) w transzach miesięcznych w terminie do 10. dnia każdego miesiąca, zgodnie z § 2 DotCelSocjalR. Okres stypendialny z kolei jest:

- 1) nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż 10 miesięcy w danym roku szkolnym,
- 2) nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż 9 miesięcy w danym roku szkolnym (w przypadku słuchaczy kolegiów).

We wrześniu organ gminy podejmuje decyzje w sprawie stypendiów, a wtedy nie zna jeszcze kwoty dotacji na następny rok budżetowy. Nie może zatem określić wysokości świadczeń na cały rok szkolny.

Nie jest uprawnione przyjęcie koncepcji, że obowiązek finansowania pomocy socjalnej dla uczniów należy jedynie do budżetu państwa. W związku z tym otrzymana przez gminę dotacja nie może być „zaliczona” na poczet wcześniej wypłaconych świadczeń. Wpływ z budżetu pociąga za sobą obowiązek przeznaczenia kwoty na nowe świadczenia, a nie już zrealizowane.

Ponadto należy pamiętać, że samo wydanie decyzji przez gminę jest zaciągnięciem zobowiązania. Zatem suma przyznanych stypendiów (wynikająca ze wszystkich decyzji) przypadająca do wypłaty w danym roku budżetowym musi być wcześniej zaplanowana w budżecie gminy. Dlatego wydawanie decyzji określających świadczenia na dany rok budżetowy musi się odbywać po otrzymaniu dotacji (lub otrzymaniu informacji określającej jej wysokość) i zaplanowaniu jej przez radę gminy lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w budżecie gminy zarówno po stronie dochodów, jak i wydatków.

To jednak nie oznacza, że przyznane stypendia muszą dotyczyć zawsze danego roku budżetowego, zwłaszcza że co do zasady przyznaje się je jedną decyzją na cały rok szkolny (od września do czerwca). Ustawa o systemie oświaty dopuszcza zaciągnięcie zobowiązania na następny rok budżetowy (kalendarzowy). Jedynie kwoty wypłat dotyczące bieżącego roku muszą być zawarte w aktualnym budżecie gminy. Kwoty stypendiów przypadające do wypłaty w następnym roku budżetowym muszą być natomiast określone w decyzji. Jednak jeżeli gmina otrzyma mniejszą dotację, niż się spodziewała, to musi dołożyć brakującą sumę z własnego budżetu. Trzeba pamiętać, że niedopuszczalne jest przeznaczanie na wypłaty stypendiów czy zasiłków środków zgromadzonych na wydzielonym rachunku dochodów danej oświatowej jednostki budżetowej.

Na wypłaty zasiłków szkolnych gmina może przeznaczyć maksymalnie 5% kwoty dotacji, którą otrzymuje z budżetu państwa na dofinansowanie świadczeń o charakterze socjalnym. W przypadku niewykorzystania kwoty „zasiłkowej” w końcu roku można ją przeznaczyć na stypendia szkolne. Dotacja niewykorzystana do 31 grudnia roku budżetowego podlega zwrotowi do budżetu państwa i nie można jej przeznaczyć na wypłatę świadczeń dotyczących następnego roku budżetowego. Gmina ma też obowiązek, w terminie do 15 lutego roku następnego, dokonać rozliczenia (w formie sprawozdania) z wykorzystania dotacji według kryteriów ustalonych przez MEN, przekazanych za pośrednictwem kuratorów oświaty.

3. Świadczenia o charakterze motywacyjnym

W przeciwieństwie do świadczeń o charakterze socjalnym świadczenia motywacyjne nie są uzależnione od sfery bytowej rodziny ucznia i jej dochodu. Służą one wspieraniu edukacji zdolnych uczniów, są motywacją do poprawiania wyników w nauce i sporcie. Uczniowi można przyznać jednocześnie pomoc o charakterze socjalnym i motywacyjnym.

Świadczeniami o charakterze motywacyjnym są:

- 1) stypendia za wyniki w nauce,
- 2) stypendia za osiągnięcia sportowe,
- 3) stypendia Prezesa Rady Ministrów,
- 4) stypendia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania,
- 5) stypendia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Stypendia za wyniki w nauce i osiągnięcia sportowe są udzielane w szkołach i finansowane ze środków ich organów prowadzących. Nie ma znaczenia miejsce zamieszkania ucznia.

Stypendia Prezesa Rady Ministrów i ww. ministrów finansuje się z budżetów tych organów.

Tabela. Jednostka edukacyjna a źródło finansowania stypendiów za wyniki w nauce i osiągnięcia sportowe

Jednostka edukacyjna	Źródło finansowania
Prowadzone przez JST szkoły publiczne i kolegia pracowników służb społecznych	Jednostka samorządu terytorialnego przeznacza w budżetach tych szkół i kolegiów środki na ten cel
<ol style="list-style-type: none"> 1. Publiczne szkoły i kolegia prowadzone przez organy niebędące JST. 2. Niepubliczne szkoły o uprawnieniach szkół publicznych. 3. Publiczne i niepubliczne ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki – prowadzone przez organy niebędące JST 	Środki na stypendia otrzymują w kwocie dotacji, o której mowa w art. 25 ust. 1–4 i art. 26 ust. 1 i 2 FinZadOśwU
<ol style="list-style-type: none"> 1. Publiczne szkoły artystyczne prowadzone przez podmioty inne niż JST. 2. Niepubliczne szkoły artystyczne 	Środki na stypendia otrzymują w kwocie dotacji z budżetu państwa, o której mowa w art. 41 ust. 1 i 2 FinZadOśwU

4. Obowiązki podatkowe płatników świadczeń dla uczniów

Płatnikiem stypendiów i zasiłków szkolnych jest gmina właściwa według miejsca zamieszkania ucznia, stypendia za wyniki w nauce i osiągnięcia sportowe wypłaca natomiast szkoła, do której uczeń uczęszcza. W przypadku stypendiów Prezesa Rady Ministrów płatnikiem jest właściwy wojewoda, stypendia ministrów właściwych do spraw oświaty i wychowania oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wypłacają natomiast ci ministrowie.

Świadczenia pomocy materialnej dla uczniów, zarówno o charakterze socjalnym, jak i motywacyjnym, są zwolnione od podatku dochodowego na mocy art. 21 ust. 1 pkt 40 PODOFizU. Zgodnie z tym przepisem wolne od podatku są świadczenia pomocy materialnej dla uczniów i osób uczestniczących w innych formach kształcenia, pochodzące z budżetu państwa, budżetów JST oraz ze środków własnych szkół przyznane na podstawie przepisów o systemie oświaty oraz inne stypendia za wyniki w nauce, których zasady przyznawania zostały zatwierdzone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Wszystkie świadczenia pomocy materialnej przyznaje się na podstawie OświatU, a więc wypełniają one dyspozycję cytowanego przepisu – uchwała w sprawie regulaminu udzielania świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym nie wprowadza prawa do świadczeń, konkretyzuje jedynie niektóre elementy zagadnienia.

Podatnicy (stypendyści) nie opłacają podatku od świadczeń pomocy materialnej (a właściwie płatnicy nie potrącają im podatku przy wypłacie), a płatnicy nie mają obowiązku wystawiania informacji o wysokości wypłacanego stypendium.

Inaczej rzecz ma się ze stypendiami wprowadzanymi uchwałą organu stanowiącego JST lub przyznawanymi przez organizacje pozarządowe (np. stypendia pomostowe), gdzie organ ma prawo, a nie obowiązek, wprowadzania takich stypendiów. Wprawdzie również są one zwolnione od podatku, ale do wysokości nieprzekraczającej rocznie kwoty 3800 zł (art. 21 ust. 1 pkt 40b PDOFizU).

Podstawa prawna:

- art. 128 ust. 2 FinPubU,
- art. 25 ust. 1–4, art. 26 ust. 1–2, art. 41 ust. 1 i 2, art. 70 ust. 1, 4, 5 i 6 FinZadOśwU,
- art. 90p ust. 1 OświatU,
- art. 21 ust. 1 pkt 40 i 40b PDOFizU,
- art. 47 StatPublU.

Rozdział II. Beneficjenci pomocy socjalnej i motywacyjnej

1. Ukończenie kształcenia a obowiązek nauki

Pomoc materialną skierowaną do uczniów można podzielić na dwie grupy:

- 1) **przysługującą do czasu ukończenia kształcenia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24. roku życia.** Warunkiem jest uczęszczanie do szkoły publicznej, szkoły niepublicznej, niepublicznej szkoły artystycznej o uprawnieniach publicznej szkoły artystycznej oraz do kolegów pracowników służb społecznych – do czasu ukończenia kształcenia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24. roku życia. Nie ma tu znaczenia, czy jest realizowany obowiązek szkolny lub obowiązek nauki – uczeń może uczęszczać do kolejnej szkoły ponadpodstawowej i ma prawo ubiegać się o pomoc. Wypłatę świadczenia należy jednak zakończyć – mimo chodzenia do szkoły – w miesiącu, w którym uczeń ukończy 24. rok życia;
- 2) **przysługującą do czasu spełnienia obowiązku nauki** wychowankom publicznych i niepublicznych ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych – czyli do czasu pozostawania wychowankiem ośrodka, nie dłużej niż do ukończenia 25. roku życia.

Od 1.9.2019 r. obowiązek nauki będzie spełniany po ukończeniu 8-klasowej szkoły podstawowej.

Świadczenia socjalne (stypendia szkolne i zasiłki szkolne) wynikające z pierwszej wymienionej grupy przysługują:

- 1) uczniom szkół publicznych, szkół niepublicznych i niepublicznych szkół artystycznych o uprawnieniach szkół publicznych,
- 2) słuchaczom kolegów pracowników służb społecznych.

Od 1.9.2019 r. usunięto pojęcie szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych – w odniesieniu do szkół rejestrowanych przez samorząd – co jest związane ze zmianą w PrOśw, wprowadzoną przez art. 2 pkt 100 lit. a ZmPrOśw18, w wyniku której uczniowie wszystkich szkół niepublicznych wpisanych do ewidencji prowadzonej przez JST mogą ubiegać się o świadczenie.

Świadczenia socjalne do ukończenia realizacji obowiązku nauki (druga grupa) przysługują jedynie wychowankom publicznych i niepublicznych ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych, czyli dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim realizującym zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze, a także niepełnosprawnym intelektualnie ze sprzężonymi niepełnosprawnościami realizującym odpowiednio obowiązki szkolny i obowiązki nauki.

Świadczenia motywacyjne według pierwszej grupy (kształcenie do 24. roku życia) przysługują:

- 1) uczniom szkół publicznych, niepublicznych i niepublicznych szkół artystycznych o uprawnieniach publicznych szkół artystycznych,
- 2) słuchaczom kolegiów pracowników służb społecznych.

Do ukończenia realizacji obowiązku nauki (druga grupa) stypendia motywacyjne przysługują jedynie wychowankom ośrodków, o których była mowa powyżej – jednak nie dłużej niż do ukończenia przez nich 25. roku życia, bowiem do tego czasu mogą pozostawać wychowankami ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych.

Pomoc materialna przysługuje uczniom (słuchaczom i wychowankom), jeżeli są uczniami szkoły (kolegium lub ośrodka). Skreślenie z listy uczniów powoduje utratę świadczenia. Prawo ubiegania się o świadczenia pomocy materialnej mają uczniowie szkoły podstawowej oraz każdej szkoły ponadpodstawowej (technika, licea, szkoły branżowe I i II stopnia, szkoły policealne i szkoły specjalne przysposabiające do pracy), o których mowa w art. 18 ust. 1 pkt 2 PrOśw. Mogą to być też szkoły kształcące w formie dziennej, stacjonarnej i zaocznej. Od 1.9.2019 r., zgodnie z art. 18 ust. 2a i 2b PrOśw, wprowadzonych przez art. 1 pkt 9 lit. a ZmPrOśw18, w szkole podstawowej, liceum ogólnokształcącym, technikum, branżowej szkole I stopnia, szkole specjalnej przysposabiającej do pracy oraz w szkołach artystycznych kształcenie odbywa się w formie dziennej, a w branżowej szkole II stopnia i szkole policealnej – kształcenie może odbywać się w formie dziennej, stacjonarnej lub zaocznej, w szkole dla dorosłych kształcenie odbywa się natomiast jedynie w formie stacjonarnej lub zaocznej.

Choć realizację obowiązku nauki można spełniać nie tylko w szkołach ponadpodstawowych, lecz także przez przygotowanie zawodowe u pracodawcy, to jednak świadczenia materialne przysługują wyłącznie uczniom szkół. Przepis art. 90b ust. 3 OświatU jako uprawnionych do pomocy nie wymienia bowiem osób korzystających z tych innych form realizacji obowiązku nauki.

Pierwszą grupą podmiotów, którym przysługują świadczenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym, są uczniowie szkół. Wszyscy uczniowie szkół – od podstawowych po ponadpodstawowe – to uczniowie szkół usytuowanych w systemie oświaty uprawnieni (po spełnieniu kryteriów przedmiotowych) do otrzymywania świadczeń pomocy materialnej. Jeżeli z wniosku lub zaświadczenia dostarczonego przez ucznia organowi przyznającemu stypendium wynika, że jest on słuchaczem szkoły policealnej, to jak najbardziej należy mu się stypendium – decyduje o tym usytuowanie szkoły w systemie oświaty (formalnie ta osoba powinna być nazywana uczniem).

Uczeń do 24. roku życia powinien mieć zagwarantowane świadczenie o charakterze socjalnym – po spełnieniu kryterium przedmiotowego, czyli dochodu i dysfunkcji rodzinnej. Stypendium szkolne przysługuje z tytułu bycia uczniem szkoły publicznej, prowadzonej zarówno przez organy administracji publicznej, jak i osoby fizyczne i prawne.

Nieco inaczej jest w przypadku szkół niepublicznych. Szkoła niepubliczna może być szkołą zewidencjonowaną w ewidencji szkół niepublicznych, prowadzonej przez daną JST, i w systemie informacji oświatowej lub może być szkołą spoza systemu oświaty (prowadzoną w ramach działalności gospodarczej osoby ją prowadzącej). Jeśli uczeń chodzi do pierwszej z wymienionych, to ma prawo uzyskiwać pomoc socjalną do 24. roku życia, a w drugim przypadku w ogóle nie ma prawa do świadczeń pomocy materialnej. Od 1.9.2019 r., zgodnie z art. 168 ust. 16 PrOśw, wprowadzonym przez art. 1 pkt 77 lit. j ZmPrOśw18, wójt, burmistrz, prezydent bądź Centrum Edukacji Artystycznej, w przypadku szkół artystycznych, podają do publicznej wiadomości wykaz szkół i placówek niepublicznych zawierający nazwę oraz odpowiednio typ i rodzaj szkoły lub placówki, a także adres szkoły. W przypadku szkół artystycznych w wykazie uwzględnia się też informację o posiadaniu przez niepubliczną szkołę artystyczną uprawnień publicznej szkoły artystycznej.

Uczniom dotychczasowych szkół niepublicznych niemających uprawnień szkoły publicznej, kontynuującym naukę do jej zakończenia w tej szkole, od 1.9.2019 r. stypendia nie przysługują.

Zgodnie z OrgRSzR w szkołach ponadpodstawowych dla młodzieży:

- 1) branżowych szkołach I stopnia,
  - 2) branżowych szkołach II stopnia,
  - 3) szkołach policealnych oraz
  - 4) we wszystkich typach szkół dla dorosłych
- zajęcia dydaktyczno-wychowawcze mogą rozpoczynać się w pierwszym powszednim dniu lutego i kończyć w ostatni piątek stycznia.

Dlatego, zgodnie z art. 90n ust. 6 OświatU, w przypadku uczniów i słuchaczy szkół, w których zajęcia dydaktyczno-wychowawcze rozpoczynają się w pierwszym powszednim dniu lutego, wniosek o przyznanie stypendium szkolnego składa się do 15 lutego danego roku szkolnego.

2. Kolegia i ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze

W sferze podmiotowej – podmiotów uprawnionych do pomocy materialnej o charakterze socjalnym – występują jeszcze dwie grupy podmiotów:

- 1) słuchacze kolegiów pracowników służb społecznych oraz
- 2) wychowankowie ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych.

W kolegiach pracowników służb społecznych nauka trwa od 1 października, wniosek o stypendium szkolne może być złożony do 15 października, a stypendium przyznaje

się na nie więcej niż 9 miesięcy w roku szkolnym. Stypendium przysługuje wszystkim słuchaczom publicznych kolegiów oraz słuchaczom niepublicznych kolegiów.

W praktyce można się spotkać z wychowankami ośrodków dla młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie. To ośrodki prowadzone zarówno przez samorząd powiatowy, jak i podmioty prywatne. Przeznaczone są dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu głębokim oraz niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym lub znacznym ze sprzężonymi niepełnosprawnościami fizycznymi. W art. 36 ust. 17 PrOśw przewidziano, że odbywanie wychowania w takim ośrodku jest realizacją obowiązku nauki. Zatem do momentu, gdy wychowanek przebywa w ośrodku, spełnia obowiązek nauki i stypendium mu się należy.

3. Stypendium a miejsce zamieszkania

Pomoc materialna dla uczniów to także świadczenia motywacyjne, które są wyłącznie fakultatywne. Można je otrzymać za osiągnięcia naukowe lub sportowe. Na ten cel gmina lub powiat mogą – ale nie muszą – przekazać środki szkole, której są organami prowadzącymi. W tym zakresie samorządy nie są dotowane z budżetu państwa. Gminy i powiaty mogą więc finansować ten cel jedynie ze środków własnych.

Świadczenia o charakterze socjalnym i motywacyjnym różnią się od siebie tym, że te pierwsze są wypłacane uczniom zamieszkałym na terenie gminy. Uczeń może dojeżdżać do szkoły położonej poza gminą, a wracać do rodziców tylko na weekendy. To wystarczy, jest mieszkańcem tej JST i stypendium socjalne mu się należy. Liczy się jednak miejsce zamieszkania ucznia.

Przykład

Oto trzy sytuacje:

- 1) rodzice stracili prawa rodzicielskie, a uczeń został oddany na stałe do domu dziecka,
- 2) dziecko zamieszkuje z rodziną zastępczą,
- 3) dziecko mieszka u babci

– we wszystkich trzech przypadkach stypendium wypłaca gmina, w której obecnie mieszka uczeń, czyli tam, gdzie znajduje się dom dziecka, mieszkanie rodziny zastępczej lub dom babci. Nie ma znaczenia miejsce zameldowania ucznia.

Zatem pomoc socjalna, czyli stypendia szkolne i zasiłki szkolne, przysługuje uczniom zamieszkałym na terenie danej gminy, ponieważ są to świadczenia skierowane do jej mieszkańców. Stypendia motywacyjne są skierowane do uczniów szkół – nie ma znaczenia, z której gminy pochodzi dziecko.

Przeprowadzka ucznia do innej gminy powoduje cofnięcie prawa do świadczenia socjalnego, co stwierdza w decyzji administracyjnej wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Uczeń (lub rodzic) może się jednak ubiegać o stypendium w gminie właściwej dla nowego miejsca zamieszkania.

Nie chodzi tu bynajmniej o miejsce zameldowania, lecz o miejsce faktycznego zamieszkania. Taki wniosek należy wysnuć z treści art. 90f OświatU. Ustawodawca w art. 70 ust. 6 pkt 2 FinZadOśwU posługuje się pojęciem „zameldowanych” również przy obliczaniu wielkości dotacji celowej na wypłatę świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym, uwzględniając m.in. „liczbę dzieci w wieku od 6 do 18 lat, zameldowanych na terenie gminy na pobyt stały”. Chodzi tu jednak o określenie jednego z elementów służących do obliczenia dotacji, a nie o przepis wskazujący osoby uprawnione do świadczenia.

Zatem, czym jest miejsce zamieszkania osoby fizycznej? To miejscowość, w której ta osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu (art. 25 KC). Miejszem zamieszkania dziecka jest miejsce zamieszkania rodziców albo tego z rodziców, któremu wyłącznie przysługuje władza rodzicielska (art. 26 § 1 KC).

Trudno sobie wyobrazić przeprowadzenie postępowania administracyjnego w celu przyznania świadczenia uczniowi, którego rodzina faktycznie nie zamieszkuje na terenie działania organu przyznającego (np. gminy). Jeżeli uczeń złoży wniosek o świadczenie socjalne do gminy, w której jest zameldowany, to ta JST powinna go przesłać do gminy, w której mieszka osoba składająca wniosek. Zgodnie z art. 65 § 1 KPA organ niewłaściwy w sprawie przekazuje niezwłocznie wniosek do organu właściwego, zawiadamiając jednocześnie o tym składającego wniosek. Zawiadomienie o przekazaniu powinno zawierać uzasadnienie.

Gmina nie ma prawa żądać zaświadczenia o zameldowaniu. Z żadnego przepisu regulującego stypendia i zasiłki szkolne nie wynika, że jest to uprawnione. Takiego nakazu nie może też wprowadzać regulamin udzielania pomocy materialnej.

4. Osoby, które nie otrzymają świadczenia

Na pomoc materialną nie mogą liczyć dzieci odbywające wychowanie przedszkolne (w wieku 3–6 lat) oraz roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu albo w oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej, czyli w tzw. zerówkach – nie są bowiem uczniami szkół. Ponadto dyspozycja art. 90b ust. 3 OświatU nie obejmuje studentów szkół wyższych i licencjackich. Na pomoc materialną nie mogą też liczyć inne osoby, które przechodzą przygotowanie zawodowe u pracodawcy.

Obowiązek nauki może być realizowany nie tylko przez uczęszczanie do szkoły ponadpodstawowej, lecz także w ramach przygotowania zawodowego u pracodawcy (art. 36 ust. 9 pkt 2 PrOśw). Młodociany zatrudniony w tym celu jest często kierowany na kształcenie teoretyczne prowadzone przez podmioty oświatowe inne niż szkoła. Stypendium i zasiłek szkolny nie należą się takiej osobie, ponieważ nie jest ona uczniem szkoły. Jeśli natomiast pracodawca wysłał takiego pracownika do szkoły branżowej I stopnia, to może on liczyć na to świadczenie. Uczeń, który ukończył szkołę ponadpodstwową przed ukończeniem 18. roku życia, może również spełniać obowiązek nauki przez uczęszczanie do szkoły wyższej lub na kwalifikacyjne kursy zawodowe.

Kolejna kwestia to „zerówkowicze”, których ustawa statuuje jako uczniów przedszkoli, choć oddział realizujący to obowiązkowe roczne wychowanie przedszkolne może się znajdować w szkole podstawowej (zgodnie z art. 31 ust. 1 PrOśw).

Omawianej pomocy materialnej nie otrzymają też studenci studiów licencjackich i magisterskich, nie są bowiem uczniami szkół. Mają oni swoje stypendia wynikające z przepisów odrębnych.

5. Uczeń beneficjentem świadczenia

Stypendium szkolne i zasiłek szkolny przysługują uczniowi, który jest beneficjentem i – co może być zaskakujące – stroną postępowania. Nawet uczeń niepełnoletni jest stroną postępowania – oczywiście tylko teoretycznie, ponieważ działa za niego przedstawiciel – rodzic lub opiekun prawny. Zatem w postępowaniu administracyjnym uczestniczą trzy podmioty:

- 1) strona,
- 2) przedstawiciel,
- 3) pełnomocnik.

Osobą uprawnioną do świadczenia na podstawie art. 90b ust. 1 i art. 90d ust. 1 OświatU jest uczeń, a nie jego rodzice, którzy mogą jednak złożyć wniosek o przyznanie świadczenia – zgodnie z wyrokiem WSA w Gliwicach z 10.1.2012 r.

Orzecznictwo

Osobą uprawnioną do świadczenia na podstawie art. 90b ust. 1 i art. 90d ust. 1 OświatU jest uczeń, a nie jego rodzice, którzy według brzmienia art. 90n ust. 2 pkt 1 OświatU, mogą złożyć wniosek o przyznanie świadczenia. Czym innym jest uprawnienie do świadczenia, a czym innym uprawnienie do złożenia wniosku. Decyzje zapadłe w tej materii winny być adresowane do małoletniego ucznia i kierowane do rąk rodzica, który złożył wniosek (wyr. WSA w Gliwicach z 10.1.2012 r., IV SA/GI 520/11, Legalis).

Zatem czym innym jest uprawnienie do świadczenia, a czym innym uprawnienie do złożenia wniosku. Decyzje zapadłe w tej materii powinny być adresowane do małoletniego ucznia, ale kierowane do rąk rodzica, który złożył wniosek. Takie samo stanowisko zaprezentowano także w wyroku WSA w Lublinie z 15.4.2014 r.

Orzecznictwo

---

1. Czym innym jest uprawnienie do świadczenia, a czym innym uprawnienie do złożenia wniosku. O adresacie uprawnienia do świadczenia przesądza treść przepisu art. 90d ust. 1 OświatU, który uprawnienie przyznaje zawsze uczniowi. Natomiast legitymacja do złożenia wniosku o przyznanie świadczenia wynika z treści przepisu art. 90n ust. 1 OświatU. Przepis ten pozwala wymienionym w nim osobom na złożenie wniosku o przyznanie świadczenia uczniowi jako osobie trzeciej.

2. Możliwe jest prowadzenie jednego postępowania administracyjnego jako wszczętego jednym wnioskiem rodzica uczniów o przyznanie świadczeń o charakterze socjalnym (stypendiów szkolnych) dla każdego z kilkorga małoletnich dzieci. W przypadku, jeżeli postępowanie toczyło się na wniosek rodzica małoletniego ucznia, to wówczas decyzja może być skierowana do rodzica ucznia jako wnioskodawcy, z tym, że z sentencji decyzji powinno wynikać, że dotyczy ona przyznania lub odmowy przyznania świadczenia (stypendium szkolnego) konkretnemu małoletniemu uczniowi lub małoletnim uczniom (wyr. WSA w Lublinie z 15.4.2014 r., III SA/Lu 960/13, Legalis).

Trzeba pamiętać, że uprawnienie do złożenia wniosku o przyznanie świadczenia przysługuje rodzicom do czasu uzyskania przez dziecko (ucznia) pełnoletności (zob. poniższy wyrok WSA w Rzeszowie z 27.1.2017 r.).

Orzecznictwo

Przepis art. 90n ust. 2 pkt 1 OświatU należy rozumieć w ten sposób, że uprawnienie do złożenia wniosku przysługuje rodzicom do czasu uzyskania przez dziecko (ucznia) pełnoletności, przy założeniu oczywiście, że dziecko posiada pełną zdolność do czynności prawnych. Z chwilą osiągnięcia pełnoletności, legitymację do wystąpienia z wnioskiem o świadczenie posiada wyłącznie uczeń (wyr. WSA w Rzeszowie z 27.1.2017 r., II SA/Rz 985/16, Legalis).

Jeżeli uczeń nie uczęszcza do szkoły i nie ponosi związanych z tym kosztów, to nie należy mu się stypendium. Rodzina, która ma dziecko w wieku szkolnym uchylające się od obowiązku nauki, nie może liczyć na stypendium. Pomoc jest ukierunkowana na cele edukacyjne, a nie opiekuńcze czy wychowawcze.

6. Beneficjenci świadczeń – pytania i odpowiedzi

Pytanie: *Uczennica ukończyła szkołę zawodową i zapisała się do liceum dla dorosłych prowadzącego zajęcia w systemie zaocznym. Ma 19 lat i będzie to jej druga szkoła po gimnazjum. Czy w związku z tym może ubiegać się o stypendium?*

Odpowiedź: Tak. Jeśli ma status ucznia i nie ukończyła 24 lat – ma prawo do stypendium szkolnego.

Pytanie: *Uczeń, który ma mniej niż 24 lata, ukończył 2-letnią szkołę policealną. W tej samej placówce pobiera obecnie naukę o innym kierunku. Czy może ponownie ubiegać się o stypendium szkolne?*

Odpowiedź: Tak, jeżeli jest to szkoła publiczna lub niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej. Nauka w szkole niepublicznej nieposiadającej uprawnień szkoły publicznej nie daje prawa do stypendium.

Pytanie: *Czy stypendium szkolne przysługuje uczniowi Ochotniczego Hufca Pracy (OHP)?*

Odpowiedź: Samo uczestnictwo w OHP nie daje podstaw do przyznania stypendium, ponieważ OHP nie jest szkołą. Może być jednak tak, że OHP kieruje daną osobę do

kontynuacji nauki w jakiejś szkole. Jeżeli ta osoba jest jednocześnie uczniem szkoły, to stypendium może przysługiwać. Należy ustalić tę okoliczność.

Pytanie: *W gminie zamieszkuje rodzina czeczeńska. Czy dzieciom można przyznać stypendium szkolne? Jeśli tak, to w jakiej formie?*

Odpowiedź: Jeżeli dzieci są uczniami polskich szkół, to stypendium się należy i najlepiej przyznać je w formie pieniężnej.

Podstawa prawna:

- art. 70 ust. 6 pkt 2 FinZadOśwU,
- art. 25, art. 26 § 1 KC,
- art. 65 § 1 KPA,
- art. 90b ust. 1 i 3, art. 90d ust. 1, art. 90f, art. 90n ust. 6 OświatU,
- art. 18 ust. 1 pkt 2, art. 31 ust. 1, art. 36 ust. 9 pkt 2, art. 168 ust. 16 PrOśw.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl